

vejelse, om det ikke var muligt og heldigt at indskrænke den fri Ejendomsret paa den Maade, at man indskrænker den fri Behæftelsesret og Retten til Omsætning af fri Ejendom. Men nu have vi liggende for os en stor Del af Landets Jord, om hvilken man maaske kan sige, at det i mange Retninger er uheldigt, at den ejes paa den Maade, som der altsaa her netop er Tale om; men at den ejes paa den Maade, har i alt Fald det Gode ved sig, at den ikke er inde under den almindelige Overprioritering af Ejendomme og ikke er inde under den fri Omsætningsret.

Jeg vil erkende, at den højtærede Minister, saa vidt jeg har forstaaet, har fulgt den, efter mit Skøn, ret gode Praksis ikke at være alt for elskværdig i Retning af at tillade Fideikommisser at stifte Laan. Jeg tror i alt Fald, der ikke er vundet saa overmaade meget ved, at man for store Dele af Landets Jord, der endnu ikke er inde under Behæftelse, gaar over til at sige: Værs'go', behæft den! Det er ikke til Fordel for Staten, for Samfundet, men kun til Fordel for den nuværende Beneficiarius. Det staar for mig, som om vi med Hensyn til Agrarpolitik maaske staa ved et Vendepunkt, og at man baade i Danmark og i det øvrige Europa ikke er ganske klar over, hvor det bærer hen. Af samme Grund vil det være uheldigt at frigive disse store Godskomplekser og levere dem ind under den fri Ejendomsret, som betyder fri Omsætnings- og Behæftelsesret.

Jeg mener desuden, at rent bortset fra disse Hensyn vil det være en Uretfærdighed mod Slægten at gaa frem som foreslaaet. Jeg vil gøre den Indskudsbemærkning her, at der kan være nogen Grund til at tage Hensyn til disse Slægter. Jeg vil ganske vist indrømme, at en stor Del af de danske Adelslægter ikke have nogen lang Levebane i Danmark og maaske ikke kunne maale sig med det slesvig-holstenske Ridderskab. Men imidlertid kan det have nogen Betydning, at en Del af Overklassen er knyttet til Jordbesiddelsen. Nogen Betydning har det; og jeg tror, det rent socialpolitisk set er heldigt. Det staar for mig saaledes, at jeg ikke har noget imod den Splittelse, der er imellem Adel og Borgerstand i hele deres Tankegang, for det er i Kraft af den, at vi, der tro paa Staten og hævde Statens Ret, ere i Stand til at manøvrere den ene Klasse imod den anden og føre Samfundets Kray og Ret igennem. Det er i Virkeligheden det, der er sket saa tidt og ofte, men det skal jeg nu ikke komme nærmere ind paa. Det

staar klart for mig, at hvis vi ophæve Len og Stamhuse, kunne vi lige saa godt ophæve Adelen, idet den for at være Adel eo ipso maa være knyttet til Jorden.

Som sagt, jeg mener, man ikke vil opnaa ret meget ved at ophæve Len og Stamhuse, ved at lade den store Del af denne Jord glide ind under fri Ejendom, med andre Ord forøge Behæftelsen. Der kan opnaas det samme ved at bibeholde Len og Stamhuse med Hævdelse af Kronens Ret eller en Form af Udøvelse af Kronens Ret, som foreløbig er latent og hvilende. Naar man giver den Undtagelsestilling til en Slægt, at man beskytter den retlig paa den Maade, man har gjort, ved Oprettelse af Len og Stamhuse, maa man ogsaa have Ret til visse Indgreb i Besiddelsesmaaden, som man ikke har Ret til overfor anden Ejendom, og jeg vil henstille til Justitsministeren, hvis han overvejer Spørgsmaalet, eller til Kommissionen, hvis vi faa en saadan, om man ikke bør gaa den Vej, at man giver bestemte Udstykningspligter og Udstykningsregler, f. Eks., at Len og Stamhuse skulle være forpligtede til efterhaanden at oprette et vist Antal større Hus- og mindre Gaardbrug i Arvefæste i Forhold til den Mængde Jord, Lenene have, og det paa Betingelser, det offentlige billiger. Jeg vil henstille, om man ikke hellere maa udøve Statens Ret paa den Maade end ved at ophæve Lenene, hvorved der ikke naas noget. Paa den Maade kan man opnaa den Udstykning, der er nødvendig, ikke hurtigt — det tror jeg ikke paa — men langsomt og være fri for at kaste en hel Del Jord ud i fri Eje og derved øge Landets Prioritetsbyrde, som nu ikke hviler paa disse Ejendomme.

Der er mange andre Ting her, som det var fristende at tale om, men jeg skal bøje mig for det høje Tings Ønske og kun sige, at jeg i Øjeblikket ikke er saa ivrig for en Ophævelse af Lenene, væsentlig af den Grund, jeg har sagt, at jeg er bange for den Prioritering, der vil følge deraf, og fordi jeg tror, at hvis man samlede sig om den ene Opgave at fremme en passende Udstykning i mindre Gaarde fra disse Len og Stamhuse, vilde man i Virkeligheden naa langt videre i Samfundets Interesse, end man nu naar ved at give Besidderne en stor Gave paa Bekostning af Slægten og paa Bekostning af Staten.

Berntsen: Ogsaa jeg skal bøje mig for Tingets Ønske om at blive fri for et Aftenmøde og indskrænke mig til en kort Bemærkning. Jeg ønsker førend denne For-